שְׁחָטָן בַּחוּץ קוֹדֶם שֶׁנִּפְתְּחוּ דַּלְתוֹת הַהֵיכָל, פָּטוּר, ומטעם זה גם השוחט שלמים בחוץ בזמן הזה פטור, שכיון שאין עזרה, הרי זה דומה לשוחט קודם שנפתחו דלתות ההיכל (תוס' ע"ז יג, ב ד"ה ונשחטיה, וכעין זה בזבחים נט, א ד"ה עד שלא). ויש סוברים, שחסרון פתיחת דלתות שייך רק בזמן המקדש, שהיו דלתות והן סגורות, אך לא בזמן הזה שאין דלתות והכל פתוח (רשב"א שבועות טז, א; הערות הגרי"ש אלישיב, בדעת תוס' כאן). ונחלקו בגדר דין פתיחת הדלתות, האם הוא על צד השלילה, שלא יהיו דלתות נעולות, ולכן אם אין כלל דלתות אין חיסרון, שהרי אין דלתות נעולות, או הוא דין על צד החיוב, שיהיו דלתות פתוחות, ולכן גם כשאין דלתות יש חיסרון, שהרי אין דלתות פתוחות (הערות הגרי"ש אלישיב).

מְחוּסָּר פְּתִיחָה כְּמִחוּסָּר מַעֲשֶׂה דָּמִי, ואף שאין פתיחת הדלתות מעשה הנעשה בגוף הבהמה, אך כיון שציותה התורה במיוחד בשחיטת שלמים 'ושחטו פתח אהל מועד' שיהיה הפתח פתוח, נחשבת הפתיחה כמעשה בגופו (רש"י לעיל סב, ב, ובמקדש דוד כז, ב כתב, שרש"י לשיטתו שפסול זה הוא דוקא בשלמים ולא בשאר קדשים, ראה ביאורנו לעיל שם ד"ה שלמים). או שכיון שבשעת השחיטה הנעשית בשלמים עצמם צריך השער להיות פתוח, זה נחשב כמצוה שבגופו, ולכן מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי, מה שאין כן עבודות היום הקודמות לשעיר שאינן שייכות כלל לגופו, אין השעיר נחשב מחמתן כמחוסר מעשה (תוס' ישנים בתי' שני).

פֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוֹ בַּחוּץ בְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, כגון שהפריש פסחו ואבד, והפריש אחר תחתיו ושחטו, ואחר כך נמצא הראשון (רבינו אליקים; מאירי).

טַעֲמָא דְּשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ וְכוּ', וְאַמַּאי לֵימָא הוֹאִיל וְרָאוּי שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בְּפָנִים. והטעם שלא הקשתה הגמ' מהרישא של דברי רב חסדא שאם שוחט לשם פסח פטור, והרי יש לחייבו הואיל וראוי שלא לשמו בפנים, כי היה אפשר לתרץ, שאם אומר בהדיא לשמו, לא אומרים 'הואיל' שהיה יכול לומר ההיפך, מה שאין כן בשוחט סתמא, שאמנם כשר משום שבסתמא עומד לשמו, אולם ניתן לומר בו 'הואיל' (שפת אמת, המציין שלגירסת תוס' קושיית הגמ' אכן מהרישא, וראה בסמוך ביאור הגמ' לפי דבריהם, וראה ריטב"א המיישב באופן אחר).

הָכִי הַשְׁתָּא הָתָם בְּעֵי עֲקִירָה, שפסח בשאר ימות השנה, אף שניתן להקריבו כשלמים [ראה ביאורנו להלן (ד"ה פסח)], מכל מקום צריך עקירה מפורשת, וכל זמן שלא פירש ששוחטו לשם שלמים הרי הוא פסח ופסול. ואף בהו"א סברה הגמ' שפסח צריך עקירה, אלא שסברה שלמרות שצריך עקירה יש לחייבו משום 'הואיל וראוי שלא לשמו', ואילו במסקנא סוברת הגמ', שכיון שצריך עקירה, לא מועילה הסברא של 'הואיל' להחשיבו כראוי להתקבל בפנים (ריטב"א בדעת רש"י; קרן אורה זבחים ח, ב). ויש שפירשו, שבהו"א סברה הגמ' שפסח בשאר ימות השנה אינו צריך עקירה אלא מאליו הוא עומד לשלמים, ולכן הקשתה מדוע פטור, הלא ראוי בסתמא בפנים, ובמסקנא סוברת, שפסח צריך עקירה ולכן אינו ראוי בפנים (תוס').

עֲקִירַת חוּץ לָאו שְׁמָהּ עֲקִירָה, שמה שנתנה התורה אפשרות לעקור פסח ולעשותו שלמים, זהו רק אם עושה כן בפנים, אך לא אם עושה זאת בחוץ, ואם כן עדיין שם פסח עליו, ונמצא ששחט פסח בחוץ, שהוא דבר שאינו ראוי להקריבו בשאר ימות השנה בפנים, ולכן פטור (רש"י). ובודאי גם לדעת רב דימי, פסח שלא בזמנו בפנים צריך עקירה, שאילו היה סובר שבפנים אין צריך עקירה כיון שנעשה שלמים מאליו, אין מקום לחלק בין פנים לחוץ (ריטב"א).

מְחוּסָּר זְמַן בֵּין בְּגוּפוֹ של הקרבן, שלא הגיע זמנו להקרבה, כגון בתוך שמונה ללידתו (רש"י), והיינו עד היום השמיני, אבל יום השמיני עצמו כלאחר יום השמיני הוא [כמבואר בתורת כהנים (אמור ח, ה)] (תשובות הגר"ח קניבסקי המובאות בספר סוכת חיים, בביאור דברי רש"י).

וְאָמַר רַב חִלְקִיָּה בַּר טוֹבִי לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לִשְׁמוֹ – מה שנאמר בברייתא שאם הקריבו את אשמם בחוץ פטורים, זהו דוקא אם שחטוהו לשמו, והוא הדין אם שחטוהו סתמא, ללא כוונה לשם קרבן מסוים, שהרי הוא כמי ששחטוהו לשמו, שפסול בפנים קודם זמנו (רש"י זבחים קיד, ב). **אֲבָל שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ חַיֵּיב,** משום שנעקר ממנו שם אשם של חובה, והפסול במחוסר זמן הוא רק באשם הקרב לחובה ומקריבו לשמו כמצותו, שמאחר שלא הגיע זמנו פסול הוא, אבל אם שחטו שלא לשמו, הרי הוא קרב בתורת נדבה [כמבואר בזבחים (ב, א-ב) שלמדים זאת מדרשה של 'כאשר נדרת לה' אלוקיך נדבה וגו'', שאם עשית כמו שנדרת יהא נדר, ואם לאו יהא נדבה], ובנדבה אין פסול של מחוסר זמן (רבינו אליקים; קרן אורה זבחים קיד, ב, ע"פ מנחת אברהם כאן). ויש שפירש, שהדין הוא ש'מותר אשם [כגון שהיה חייב אשם אחד, והפריש שתי בהמות] קרב עולה' (תמורה כ, א), והשוחט אשם קודם זמנו שלא לשמו הוא כמותר אשם, שכשר בתורת עולה, ומחשבה שלא לשמו עוקרת ממנו שם אשם ועושה אותו עולה, ודחייתו ועקירתו באין כאחד (חזו"א קדשים ליקוטים ה ד"ה זבחים קיד, ב).

ודברי רב חלקיה בר טובי הם רק ביחס לאשם, אבל בחטאת פטורים אף אם שחטוה שלא לשמה, שהרי חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה [כמבואר בזבחים (שם)], ואם כן אינה ראויה להקרבה בפנים (ריטב"א; רש"י שם).

פֶּסַח בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִים נִינְהוּ, ואינו צריך עקירה (רש"י), ומשום שבשעת הפרשת קרבן לפסח הוא כבר שלמים, כלומר עיקר קדושתו כך היא, שבזמנו הוא פסח, ובשאר ימות השנה הוא שלמים, ולכן אינו צריך עקירה בשאר ימות השנה, ואפילו קודם הפסח [ואף הסובר שפסח צריך עקירה מודה לסברא זו, אלא שלדעתו כדי להקריבו שלמים צריך לעקור מעליו שם פסח] (ע"פ צל"ח פסחים ס, ב, וקהלות יעקב שם נא). ויש סוברים, שכל המחלוקת היא רק לאחר הפסח, אבל קודם הפסח הכל מודים שצריך עקירה (קרן אורה זבחים ח, ב; חזו"א קדשים ליקוטים א, א; חזון יחזקאל פסחים פט, א, וראה תוס' פסחים ס, ב ד"ה בשאר).

ואף למסקנא שלדעת רבין פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא, אם שחטו בפנים לשם פסח פסול, וטעם החיוב בשחטו בחוץ לשם פסח אינו אלא משום 'הואיל', שכיון שאם שוחטו בפנים סתמא כשר לשלמים ואין צריך עקירה כדי להכשירו, נחשב ראוי להתקבל בפנים, שהרי אינו מחוסר מעשה כדי להיות ראוי (תוס' לעיל ד"ה טעמא, ותוס' ישנים לעיל ד"ה והתנן, ע"פ שיח יצחק; רבינו אליקים; מאירי). ויש שפירש, שלדעה זו שפסח בשאר ימות השנה הוא שלמים, אפילו אם שחטו בפנים לשם פסח כשר, שהרי הוא עומד לשלמים מאליו, ולכן אם שחטו לשם פסח בחוץ חייב אף בלא סברת 'הואיל', כיון שראוי בפנים במחשבה זו גופא (תוס' רי"ד; תוס' פסחים סד, א ד"ה טעמא, וראה קרן אורה זבחים ח, ב שכתב, שנחלקו בדין זה בירושלמי שם [א, ב], ורש"י ותוס' בפסחים שם ובסוגיין).